

Методологічні аспекти розвитку інноваційної культури майбутніх викладачів закладів професійної освіти

Анотація. Публікацію присвячено питанню розвитку інноваційної культури майбутніх викладачів закладів професійної освіти. Розглянуто поняття «інноваційна культура» та його структуру. Визначено методологічні аспекти розвитку інноваційної культури здобувачів вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: інноваційна культура, професійна освіта, методологічні підходи, заклади професійної освіти, фахова підготовка.

Abstract. The article is devoted to the development of innovative culture of future teachers of vocational education institutions. The concept of «innovative culture» and its structure are considered. Methodological aspects of the development of innovative culture in higher educational institutions are determined.

Keywords: innovative culture, professional education, methodological approaches, professional education institutions, professional training.

Постановка наукової проблеми. Актуальність питань, пов'язаних з запровадженням інноваційної діяльності в освіті не можна заперечувати. Особливої актуальності набувають запити впровадження інноваційних моделей управління, інноваційних методів викладання та решти новацій пов'язаних зі зміною педагогічної практики. Оновлення законодавчої бази та політичних директив формують соціальне замовлення на підготовку викладачів з новим педагогічним мисленням, іншим ставленням до своєї діяльності та здатністю генерувати нові ідеї, підходи та рішення. Однак, крім цього запиту перед закладом вищої педагогічної освіти існує завдання підготовки висококваліфікованих кадрів, готових до викликів глобалізації, конкуренції, інтернаціоналізації та досконалості. Рішення цих завдань полягає у підготовці професійно орієнтованого на інноваційну діяльність викладача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти інновації та інноваційної освітньої діяльності входять до кола інтересів багатьох науковців. Зокрема, фактори впровадження досліджено в працях В. Борисова, Л. Даниленко, Г. П'ятакової. Формування та розвиток інноваційної культури майбутнього викладача висвітлено в працях В. Баланов, О. Ігнатович, О. Єфросініної, В. Носкова, А. Кальянов, О. Козлової, Р. Миленкової та ін.

Варто зазначити, що наразі відсутнє універсальне визначення поняття інноваційної культури. В. Балабанов розглядає інноваційну культуру як особливу форму загальнолюдської культури, як результат прагнення суспільства до самовдосконалення, як нову історичну реальність [1, с. 390]. Інноваційна культура особистості, на думку О. Ігнатович, являє собою здатність організовувати та реалізовувати інноваційну діяльність, основою якої є прагнення нового, активність спрямована на реалізацію нового у життєдіяльності, цілісне ставлення до створення та використання інновацій, що обумовлює розвиток інноваційності особистості та формує рівень майстерності інноваційної діяльності [3, с. 72]. В. Носков та інші розглядають інноваційну культуру як «систему цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів... організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості» [5, с. 71]. Інноваційна культура також розглядається як елемент загальної культури майбутнього фахівця та являє собою систему цінностей, знань, норм, умінь та навичок створення та впровадження інновацій, що формується або розвивається під час навчання у вищому навчальному закладі та забезпечують реалізацію інноваційного потенціалу особистості в різних галузях за певних умов [4, с. 22].

Мета і завдання статті полягають в теоретичному аналізі наукових джерел для визначення та обґрунтування методологічних аспектів розвитку інноваційної культури

майбутніх викладачів закладів професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося вище, інноваційна культура є складною системою. Представлені визначення терміну чітко відображають сенс категорії «культура» покладене в поняття. З огляду на це, ми можемо зробити висновок про наявність поведінкових елементів, зокрема цінності, норми, переконання, припущення, які характерні культурі та залежність від таких чинників впливу як середовище та історія впливів на носіїв у структурі інноваційної культури.

Формування інноваційної культури майбутніх викладачів вимагає, перш за все, створення відповідних умов. Заклад вищої педагогічної освіти є тим сприятливим для дослідження та творчості місцем, яке на думку В. Делія та І. Прошина створює умови для розвитку творчих здібностей і усвідомлення майбутніми викладачами необхідності створення інноваційного освітнього середовища [2, с. 303]. Співпраця університетів з іншими закладами освіти, зокрема ближнього та далекого зарубіжжя, може відігравати важливу роль у проведенні нових досліджень, вивченні передового досвіду, мінімізації обмежень на обмін інформації.

Партнерська взаємодія викладача та студента теж сприяє розвитку інноваційного мислення здобувачів освіти. Співробітництво та співтворчість стимулюють інтерес до освітнього інноваційного середовища, проєктують сценарій професійної діяльності майбутніх викладачів. Формування інноваційної креативності відбувається в процесі співпраці студентів та викладачів у межах так званих «проблемних груп». Стимулювання та активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів через вирішення дослідницьких завдань; поєднання репродуктивної та творчої діяльності; застосування на практиці здобутих раніше знань; вироблення методів, способів та технологій дослідницької діяльності, які відбуваються під час такої науково-дослідної роботи сприяють розвитку інноваційного стилю мислення.

Досвід, який студенти отримують під керівництвом науково-педагогічних працівників, сприяє розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх педагогів, формуванню готовності до створення та впровадження новацій у професійній діяльності. Завдяки співпраці з викладачами, студенти набувають впевненості у стосунках з однокурсниками та викладачами, тобто руйнуються внутрішні перепони та страхи до творчих виявів. Підтримка наукового керівника сприяє розширенню потоку ідей, осмислення проблеми; створення умов для творчого пошуку; сприяє розвитку образного мислення та креативності; розвитку професійної сенситивності.

Формуванню інноваційної культури майбутніх викладачів сприяє дотримання таких принципів освітнього процесу, як: неперервності та цілісності особистісного розвитку студентів, інтеграція всіх аспектів гармонізації педагогічної діяльності; особистісної орієнтації освітнього процесу, яка передбачає варіативні складові відповідно до ціннісних орієнтацій студентів та спільне планування освітніх компонентів; усвідомленості професійно-особистісного розвитку майбутнього викладача, формування у студентів розуміння ролі рефлексії та корекції власної діяльності; творчого самовираження, співпраці та співтворчості; організації активної роботи підсвідомості; позитивного оцінювання інноваційного мислення. Безумовно, важливою умовою формування інноваційної культури майбутнього викладача є створення умов для підвищення рівня загальної культури особистості та культури майбутнього педагога-професіонала.

Висновки. Інноваційна культура є складним, багаторівневим утворенням, яке сприяє організації якісно нового рівня освітнього процесу. Формування інноваційної культури відбувається у вищому навчальному закладі під час самореалізації у ролі студента-дослідника та потребує розвитку загальної культури особистості.

Список використаних джерел:

1. Балабанов В.О. До проблеми формування інноваційної культури суспільства. XXI століття: Альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія: матеріали Третьої

міжнародної науково-теоретичної конференції, 21-22 травня 2004 року. Частина 1. К.: Фенікс, 2004. С. 388-391.

2. Делія В., Прошина І. Інноваційні процеси в професійній освіті. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. № 2 (58). 2012. С. 302-308.

3. Ігнатович О.М. Психолого-технологічні аспекти розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників. *Психологічний часопис*. 2018. № 4. С. 68-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2018_4_7.

4. Козлова О.Г. Миленкова Р.В. Інноваційна культура: сутнісні характеристики: монографія. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. 140 с.

5. Носков В., Кальянов А., Єфросиніна О. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному ВНЗ. *Соціальна психологія*. 2005. № 4 (12). С. 69-83.

6.